



AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İKİNCİ DAİRE

LEYLA ZANA VE DİĞERLERİ - TÜRKİYE DAVASI

(Başvuru No: 2932/04)

KABULEDİLEBİLİRLİĞE İLİŞKİN KARARIN ÖZET ÇEVİRİSİ

29 EYLÜL 2008

OLAYLAR

Türk vatandaşı olan başvuranlar Leyla Zana, Hatip Dicle, Selim Sadak ve Orhan Doğan sırasıyla 1961, 1955 ve 1954 doğumlu olup Ankara’da ikamet etmektedirler. Başvuranlar AİHM önünde Ankara Barosu avukatlarından Y. Alataş tarafından temsil edilmektedirler.

A. Davanın koşulları

Başvuranlar tarafından aktarıldığı haliyle dava olayları aşağıdaki şekilde özetlenebilir.

Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi 8 Aralık 1994 tarihinde başvuranları TCK’nın 168/2 maddesi uyarınca silahlı çeteye üye olmak suçundan on beş yıl hapse mahkûm etmiştir.

Yargıtay 26 Ekim 1995 tarihinde başvuranların suçunun sübut bulması ve haklarında verilen cezalar yönünden ilk derece mahkemesinin kararını onamıştır.

Başvuranlar 17 Ocak 1996 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti aleyhinde Avrupa İnsan Hakları Komisyonu'na başvuruda bulunmuşlardır. AİHS'nin 6. ve 10. maddelerine atıfta bulunan başvuranlar bağımsız ve tarafsız bir mahkeme önünde adil dava hakkında yararlanamadıkları ve ifade özgürlüğü haklarının çiğnendiği iddiasında bulunmuşlardır.

Komisyon 24 Ekim 1997 tarihinde ilgililerin başvurularını kısmen kabuledilebilir bularak bu başvuruları AİHM'ye havale etmiştir.

AİHM başvuruyu incelemesini müteakip başvuranlar hakkında mahkumiyet kararı veren DGM'nin bağımsızlık ve tarafsızlıktan yoksun olduğu gerekçesiyle 6/1 maddesinin ve haklarında isnat edilen suçların yeniden tavsifine ilişkin olarak zamanında bilgilendirilmedikleri ve aleyhte tanıkları sorgulama ya da sorgulatma imkanı bulamadıkları gerekçesiyle yine aynı maddenin 3. fıkrasının a), b) ve d) bentlerinin sözkonusu 1. paragrafla bağlantılı olarak ihlal edildiğine hükmetmiştir (*Sadak ve diğerleri – Türkiye*, no: 29900/96, 29901/96, 29902/96 ve 29903/96).

Çeşitli kanunlarda değişiklik yapılmasına ilişkin 4793 sayılı kanunla 23 Ocak 2003 tarihinde Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 327. maddesine 6. bent eklenmiştir. Sözkonusu 6. bent AİHM'nin kesinleşmiş kararıyla ihlal tespit edilmiş olması durumunda muhakemenin iadesini öngörmekteydi.

CMUK'un 327. maddesinin 6. bendi uyarınca DGM 25 Şubat 2003 tarihinde başvuranların davasının yeniden görülmesine hükmetmiştir. Buna karşın DGM başvuranların çekmekte oldukları hapis cezasının infazının ertelenmesi yönündeki taleplerini reddetmiştir.

DGM davanın yeniden görülmesini müteakip 21 Nisan 2003 tarihinde başvuranlar aleyhinde verilen 8 Aralık 1994 tarihli kararı teyit etmiştir. DGM ayrıca başvuranların cezalarının infazının ertelenmesi talebini bir kez daha reddetmiştir.

Başvuranlar belirtilmeyen bir tarihte bu kararı temyize götürmüşlerdir.

CMUK'un 328. maddesi uyarınca Yargıtay, 9 Haziran 2004 tarihinde başvuranların cezalarının infazının durdurularak salıverilmelerine karar vermiştir.

Yargıtay 13 Temmuz 2004 tarihinde ilk derece mahkemesinin kararını bozmuştur.

Dava Ankara Ağır Ceza Mahkemesi'ne havale edilmiştir.

Ağır Ceza Mahkemesi 9 Mart 2007 tarihinde başvuranları suçlu bularak 8 Aralık 1994 tarihli kararı onamıştır. Mahkeme ayrıca TCK'da yapılan değişiklikleri ve lehte düzenlemelerin yürürlüğe girmesini göz önünde bulundurarak başvuranların cezasını yedi yıl altı aya indirmiştir.

Başvuranlar bu kararı temyiz etmişlerdir.

Dosyadaki belgelerden davanın mevcut kararın benimsendiği tarihte halen devam ettiği anlaşılmaktadır.

ŞİKÂyetler

Sözü edilen *Sadak ve diğerleri* davasında verilen AİHS'nin 6. maddesine uygun olarak adil dava hakkından yararlanamadıkları yönündeki karara atıfta bulunan başvurular cezaevinde tutulmaya devam edilmelerinin AİHS'nin 5/1 a) maddesi bakımından yasaya uygun olarak verilmiş bir karar olarak değerlendirilemeyeceğini düşünmektedirler.

AİHS'nin 5. maddesinin 3. ve 4. fıkralarına atıfta bulunan başvurular adigeçen *Sadak ve diğerleri* davasında yapılan ihlal tespitinden sonra cezaevinde tutulmaya devam edilmelerinden yakınlardan sözkonusu kararın ardından ya da en geç aleyhlerindeki ceza davasının yeniden açıldığı tarihte salıverilmeleri gerektiğini iddia etmektedirler.

AİHS'nin 6/2 maddesine atıfta bulunan başvurular davanın yeniden görülmesinden ve salıverilme taleplerinin reddedilmesinden sonra cezaevinde tutulmaya devam edilmelerinin masumiyet karinesi ilkesini zedelediğini iddia etmektedirler.

Son olarak AİHS'nin (5. ve 6. maddeleriyle bağlantılı olarak) 14. maddesine atıfta bulunan başvurular etnik kökenleri ve siyasi görüşleri nedeniyle ayrımcılığa tabi tutuldukları iddiasında bulunmaktadır.

HUKUK

Başvurular AİHS'nin 5. maddesinin 1., 3., ve 4. fıkralarına, 6. maddenin 2. fıkrasına ve 14. maddeye atıfta bulunmaktadır.

Her ne kadar başvurular şikâyetlerini bu maddelere dayandırmışlarsa da AİHM başvuruların iddialarıyla ilgili durumların kendisi tarafından adigeçen *Sadak ve diğerleri* davasında verilen kararın uygulanması ile ilişkili olduğu, bu nedenle de AİHS'nin 46. maddesine bakarak bir değerlendirme yapması gerektiği kanaatindedir.

AİHM, başvuruların mevcut davada itiraz ettikleri durumun aslen daha evvel mahkum edildikleri bir dava ile ilgili olduğunu gözlemlemektedir. Ancak AİHM adigeçen *Sadak ve diğerleri* davasında sözkonusu mahkumiyet kararının, AİHS'nin 6. maddesinin 1. fıkrasında ve 3 a), b) ve d) bentlerinde ifade edilen hakkaniyet şartlarını karşılamayan bir yargılama neticesinde verildiği kanaatine vararak sözkonusu AİHS hükümlerinin ihlal edildiğine hükmetmiştir.

Müteakiben başvurular, adigeçen *Sadak ve diğerleri* davasında yapılan tespiti göz önünde bulundurarak, haklarında verilen mahkumiyet kararını ulusal mahkemeler önünde bir kez daha incelettirmeye muvaffak olmuşlardır. Ancak yargılamanın iç hukukta yenilenmesi, şu ana kadar başvurular hakkında 'cezai alanda yöneltilmiş (yeni) bir suçlama' temelinde bir karar verilmesine yol açmamıştır. Bu itibarla yargılamanın yenilenmesi başvuruların mahkum edilmelerine yol açan başlangıçtaki suçlamalar temelinde yapılan yargılamanın hakkaniyetten yoksunluğuna ilişkin iç hukuk düzeyinde devam eden adli sürecin bir parçası olarak görülmelidir (benzer bir yaklaşım için, bkz., *mutatis mutandis*, *Lyons – Birleşik Krallık*, no: 15227/03).

AİHM, başvuruların iddialarının esasen, ulusal mahkemelerin salıverilme taleplerini reddetmek suretiyle AİHM'nin ilgililerin adil yargılanma hakkından yararlanamadıkları yönündeki tespitine uygun hareket etmedikleri düşüncesine dayandığı hükmüne varmaktadır.

Bu çerçevede AİHM, AİHS'nin 46. maddesi uyarınca Yüksek Sözleşmeci Tarafların, tarafı oldukları ihtilaflar hakkında AİHM'nin verdiği kararlara uymayı taahhüt ettiklerini, bu kararların uygulanmasının denetlenmesinden ise Bakanlar Komitesi'nin sorumlu olduğunu anımsatır. Buna bağlı olarak AİHS'nin ya da Ek Protokolleri'nin ihlalden sorumlu olduğu kabul edilmiş olan Savunmacı Devlet, yalnızca adil tatmin başlığı altında ilgililere ödenmesine hükmedilen meblağları ödemekle değil; Bakanlar Komitesi'nin denetimine tabi bir şekilde, AİHM tarafından tespit edilen ihlale kendi hukuk düzeni içerisinde son vermek ve durumu mümkün olduğunca ihlalden önceki haline döndürecek şekilde bu ihlalin sonuçlarını ortadan kaldırmak için alması gereken genel ve/veya gerekli olduğu takdirde, bireysel önlemleri seçmekle de yükümlüdür (*Assanidze – Gürcistan*, no: 71503/01, prg. 198, *Îlascu ve diğerleri – Moldova ve Rusya*, no: 48787/99, prg. 487).

AİHM öncelikle, adıgeçen *Sadak ve diğerleri* davasında, sadece, başvuranlar hakkında mahkumiyet kararı veren DGM'nin tarafsızlık ve bağımsızlıktan yoksun oluşu sebebiyle AİHS'nin 6. maddesinin 1. fıkrasının ve başvuruların kendilerine isnat edilen suçların yeniden tavsifi konusunda zamanında bilgilendirilmemeleri ve aleyhte tanıkları sorgulama ve sorgulatma imkanı bulamamaları nedeniyle sözkonusu 1. fıkrayla bağlantılı olarak 3 a), b) ve d) bentlerinin ihlal edildiği sonucuna vardığını anımsatır.

Buna ilaveten AİHM, Bakanlar Komitesi'nin 6 Nisan 2004 tarihinde bir ara karar aldığını, bu kararda masumiyet karinesinin önemine vurgu yapıldığını, başvuranların yeni açılan dava sonuçlanana kadar serbest bırakılmalarının talep edildiğini gözlemlemektedir. Ulusal makamlar, Bakanlar Komitesi'nin tavsiye kararlarına uygun olarak başvuranları 2004 yılının Haziran ayında serbest bırakmışlardır. Bu çerçevede AİHM, Bakanlar Komitesi'nin 9 Aralık 2004 tarihli nihai kararında (ResDH(2004)86) başvuranların artık cezaevinde olmadıklarını, haklarındaki yurtdışına çıkış yasağının kaldırıldığını, artık hükümlü olarak sayılmadıklarını ve ulusal mahkemeler önünde yeni bir davanın görüldüğünü tespit ederek Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti'nin AİHS'nin 46. maddesinin 2. fıkrasında belirtilen yükümlülüklerini yerine getirdiği hükmüne vardığını ve bundan duyduğu memnuniyeti ifade ettiğini not etmektedir. .

Bu itibarla AİHM başvurunun 35/3 maddesi bakımından AİHS hükümleriyle bağdaşmadığını ve 35/4 maddesi uyarınca reddedilmesi gerektiği kanaatine varmıştır.

Bu gerekçelere dayanarak AİHM, oybirliğiyle

Başvuruyu kabuledilemez ilan eder .